

II. Alfred Staszak, *Porwania dla okupu. Studium kryminalistyczne*, Wydawnictwo Prometeusz 2010, s. 352

Nakładem wydawnictwa Prometeusz w 2010 r. ukazała się książka Alfreda Staszaka pt. „Porwania w celu wymuszenia okupu. Studium kryminalistyczne”. We wstępie Autor zasygnalizował, że książka ta koncentruje się na zagadnieniach przestępczości związanej z porwaniami w ujęciu kryminalistycznym, a więc na metodach ustalania faktu zaistnienia przestępstwa, sposobach jego popełniania, metodach wykrywania sprawców oraz zapobieganiu przestępczości. W ramach pracy Autor zbadał 49 postępowań karnych, które dotyczyły 53 przypadków porwań dla okupu, łącznie 60 osób. Sprawcami tych uprowadzeń było 167 osób (ustalono 104 sprawców).

Książka składa się, poza wspomnianym wstępem, z sześciu części oznaczonych cyframi rzymskimi, podzielonych na mniejsze jednostki redakcyjne. W części pierwszej, poświęconej uprowadzeniu i przetrzymywaniu zakładników w celu wymuszenia okupu, jako zjawisku społecznemu przełomu XX i XXI wieku, zostały przedstawione takie zagadnienia, jak:

- typologia uprowadzeń i przetrzymywania zakładników;
- analiza stanu zagrożenia tego rodzaju przestępczością. Dynamika wzrostu tej przestępczości jest wysoka, o czym świadczy fakt, że w latach 1945–1972 w Polsce odnotowano jedynie trzy przypadki porwania osoby w celu wymuszenia okupu, w roku 1995 – siedem, a w roku 2000 – 56 tych przestępstw;
- skutki materialne i niematerialne porwań dla okupu. W sprawach dotyczących porwań dla okupu istnieje rozszerzony krąg ofiar – pokrzywdzonymi są nie tylko zakładnicy i osoby zmuszane przez sprawców do zapłacenia okupu, ale także wszystkie osoby dla nich najbliższe. Porwanie dla okupu rodzi stres psychiczny o sile niespotykanej w przypadku wielu innych przestępstw. Szczególnie boleśnie odczuwają to dzieci, zwłaszcza te, którym sprawcy wmawiali, że zostały porzucone przez rodziców.

Część druga zawiera charakterystykę prawną przestępstwa polegającego na braniu zakładników, ich uprowadzeniu i przetrzymywaniu, zarówno w prawie międzynarodowym, jak i w polskim systemie prawnym.

Sposoby i okoliczności popełnienia przestępstwa uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu są przedmiotem części trzeciej opracowania, w której zostały omówione szczegółowe kwestie z tym związane, a mianowicie:– charakterystyka działań poprzedzających porwanie dla okupu (m.in. planowanie i przygotowanie przestępstwa); uprowadzenie ofiary przestępstwa; zachowanie osoby uprowadzonej i sprawców w czasie przestępstwa; żądanie okupu (w tym rodzaju okupu, środki i częstotliwość kontaktów sprawców uprowadzenia z osobami mającymi zapłacić okup, pertraktacje dotyczące wysokości okupu i sposobu jego przekazania); podjęcie okupu.

Część czwarta książki zawiera charakterystykę sprawców i ofiar porwań dla okupu. Spośród wszystkich osób pozbawionych wolności w celu wymuszenia okupu największą grupę stanowiły osoby w wieku 30–40 lat (36,7%). Prawie 54% podmiotów zmuszanych do zapłacenia okupu stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przepięstwa te popełniane były w głównej mierze przez obywateli polskich. W ponad 28% zbadanych przypadków istniał związek ofiar i ich rodzin ze sprawcami porwań w celu wymuszenia okupu. Sprawcy tych przestępstw coraz częściej dysponują dużą wiedzą na temat śladów kryminalistycznych i możliwości ich ujawnienia i wykorzystują to w celu utrudnienia ich wykrycia.

Część piąta książki dotyczy działań wykrywczych organów ścigania, w tym zwłaszcza: zawiadomienia organów ścigania o przestępstwie oraz podejmowanych w związku z tym czynności procesowych, pozaprocesowych czynności zmierzających do ustalenia sprawców przestępstwa i miejsca przetrzymywania osoby uprowadzonej, charakteru i form czynności poszukiwawczych.

W części szóstej została zawarta ocena skuteczności kryminalistycznych działań wykrywczych w analizowanych przez Autora sprawach i postulaty dotyczące optymalizacji ich zwalczania. Autor formułuje tezę o stosunkowo małej skuteczności działań wykrywczych, odnoszących się do ustalenia miejsca przetrzymywania zakładnika. Prawie 70% badanych spraw zostało zakończonych wniesieniem aktu oskarżenia; tylko w jednej sprawie zapadł wyrok uniewinniający. W ponad 26% badanych spraw postępowanie przygotowawcze zostało umorzono, głównie z powodu niewykrycia sprawcy. Przyczyną niepowodzeń śledczych najczęściej było zaniechanie przeprowadzenia oględzin, a gdy ich dokonywano – ujawnienie niewielkiej liczby śladów kryminalistycznych. W fazie poszukiwania dowodów brak było właściwego zaangażowania biegłych.

Książka kończy się wnioskami, będącymi rekapitulacją wcześniejszych rozważań oraz postulatami pod adresem praktyki ścigania sprawców analizowanych przestępstw.

Książka zasługuje na uwagę czytelników z wielu względów. Jest to wnikliwe i rzetelne studium kryminalistyczne zjawiska porwań w celu wymuszenia okupu, oparte na badaniach własnych Autora akt 53 spraw o przestępstwa z art. 252 k.k. Dokonane spostrzeżenia i sformułowane oceny oraz wnioski z pewnością będą służyły usprawnieniu praktyki ścigania tych przestępstw, zwłaszcza jeżeli książka spotka się z jednej strony z zainteresowaniem prokuratorów, policjantów, a także sędziów, a z drugiej strony – skupi uwagę pokrzywdzonych. Słusznie wśród postulatów Autor podnosi, że bardzo istotnym czynnikiem decydującym o powodzeniu działań organów ścigania, zmierzających do uwolnienia zakładnika i ujęcia sprawców porwania,

jest zaufanie i zrozumienie pomiędzy rodziną zakładnika a funkcjonariuszem odpowiedzialnym za prowadzone śledztwo.

Wysoce pozytywną stroną książki jest także jej precyzyjna systematyka oraz przyjęta metoda prezentacji treści (włączenie tabel i przykładów), jak również profesjonalny i komunikatywny język.